

Chceme se prosadit i v zahraničí

Psychologický ústav Akademie věd ČR je pravděpodobně jediným výzkumným pracovištěm u nás, jehož dominantní orientací je základní výzkum. Snaží se jej rozvíjet nejen doma, ale i v zahraničí.

V současné době se výzkumy Psychologického ústavu orientují zejména na problematiku moderních informačních technologií, jako je využívání virtuální reality a kyberpsychologie, i na možná rizika, která s sebou přinášejí.

Pokud budete chtít při návštěvě Psychologického ústavu AV ČR obdivovat největší české výzkumné pracoviště, zůstaňte raději venku. Zbytečně byste zakopávali o stavební materiál a zbrusu nové špičkově vybavené výzkumné laboratoře byste zde stejně nenašli. Psychologický ústav tvoří především lidé – výzkumné týmy psychologů. Ztížené pracovní podmínky však činnost ústavu nenarušily. Stavba pokračuje velmi rychle a začátkem příštího roku se budou pracovníci stěhovat do nových prostor

Nový a samostatný psychologický ústav vzniká koncem šedesátých let při tehdejší ČSAV z oddělení vývojové psychologie Pedagogického ústavu. Osamostatňování výzkumných psychologických pracovišť Akademie věd ale v následujících letech pokračuje dále – v roce 1970 vzniká v Brně nová Psychologická laboratoř. Ta musí v následujících letech čelit značným ideologickým tlakům, které vedou až k přerušení některých jejích důležitých aktivit. V roce 1990 se původní Psychologický ústav s laboratoří spojuje do jednoho ústavu a po třech letech se jeho ředitelství stěhuje z Prahy do Brna. V Praze zůstala pobočka ústavu. Ta ale tvoří s brněnským centrem integrovaný celek. Sídlí v ní redakce odborného časopisu Československá psychologie a knihovna ústavu, jež slouží studentské i odborné veřejnosti.

Čtyři oblasti výzkumu

Ústav není rozdělen klasickým způsobem do formálních oddělení. Tvoří ho vědečtí a odborní pracovníci, kteří vždy ve vztahu k jednotlivým řešeným tématům vytvářejí samostatné skupiny, propojené s dílčími sekcemi výzkumného záměru. Každý z pracovníků prochází

pravidelně atestacemi, při kterých se hodnotí jeho publikační činnost, úroveň jeho mezinárodní aktivity i jeho odborný přínos k naplňování výzkumného záměru.

Výzkumný záměr vzniká postupně a nakonec se začal rozvíjet ve čtyřech do určité míry samostatných oblastech – psychologie osobnosti, psychologie zdraví, kognitivní psychologie a metodologie. „Nejde o žádné pevné struktury s nepřekročitelnými hranicemi,“ říká ředitel ústavu Ivo Čermák. „Pracovníci mohou svobodně a podle zájmu vytvářet výzkumné týmy, jež se tematickým zaměřením vztahují k vymezeným sekcím výzkumného záměru – například jeden člověk se může účastnit několika projektů. Také témata obsažená ve výzkumném záměru nejsou neměnnou strukturou, jsou koncipována spíše jako oblasti s dlouhodobou badatelskou perspektivou. S rozvojem poznatků v dané oblasti může proto dojít k přeformulování témat, mohou být také formulována nová témata. Příkladem může být oblast psychosémantiky nebo narativního přístupu k osobnosti.“

Kromě řešení výzkumného záměru realizují pracovníci v rámci grantových projektů i svoje vlastní výzkumy, které se buď od institucionálního záměru liší, nebo jej rozšiřují o další aspekty. „Výsledky našich výzkumů jsou předkládány jednak průběžně v odborném tisku doma i v zahraničí, na konferencích domácích i zahraničních, a jednak souhrnně v podobě rozsáhlejších monografií,“ říká Ivo Čermák.

V současné době se výzkumy Psychologického ústavu orientují zejména na problematiku moderních informačních technologií, jako je využívání virtuální reality a kyberpsychologie, i na možná rizika, která s sebou přinášejí. Příkladem je výzkum psychologie hráčů

Některá vybraná témata řešená Psychologickým ústavem v rámci dílčích sekcí výzkumného záměru:

Osobnost

- Big-Five model osobnosti
- Sebepojetí
- Osobnostní souvislosti životní spokojenosti
- Coping (Mechanismy zvládání stresu)
- Agrese, agresivita, krutost, osobnostní souvislosti agrese, šikanování
- Demokratická osobnost
- Stabilita a změny osobnosti během celoživotního vývoje

Kognitivní psychologie

- Mentální reprezentace a mentální modely

- Metaforické procesy
- Změny pozornosti v čase
- Percepce tvaru a pohybu
- Procesy usuzování
- Mentální vývoj a osvojování jazyka
- Narativní mody jako nástroje mysli
- Kyberpsychologie
- Asociační experiment a elektrodermální aktivita

Psychologie zdraví

- Stres
- Odolnost
- Sociálně podmíněné nerovnosti ve vztahu ke zdraví

- Rizikové chování uživatelů kanabisu
- Škola a zdravý životní styl
- Životní spokojenost, zvládání a temperament
- Psychologické aspekty sociální podpory

Metodologie

- Kultivace sofistikovaných kvantitativních metod analýzy dat
- Propojování kvalitativního a kvantitativního přístupu v psychologickém výzkumu
- Zkoumání vybraných témat historie české psychologie

foto archiv PUAV ČR

„Snažíme se získávat mladé a perspektivní pracovníky, i když jim toho kvůli ne příliš povzbudivým platovým podmínkám nemůžeme mnoho nabídnout,“ tvrdí ředitel Psychologického ústavu Akademie věd České republiky Ivo Čermák.

počítačových her. Další témata, jimiž se výzkumné týmy ústavu zabývají, se týkají psychologie společnosti, jako například problému definice demokratické osobnosti, analýzy sociálních axiomů a přesvědčení a dalších.

Během výzkumů osobnosti se ústavu podařilo standardizovat a zobecnit pro české podmínky pětifaktorový model osobnosti. Podařilo se potvrdit i jeho stabilitu vzhledem k použitým metodám a souborům osob. Jiné výzkumy v oblasti sebepojetí přinesly nové poznatky o souvislostech mezi různými aspekty obrazu Já a osobnostní výbavou. „Za další významný poznatek považují výsledky výzkumu současné dospívající generace,“ říká Ivo Čermák. „Na rozdíl od poměrně rozšířeného názoru, že dospívání je bouřlivým a kritickým stadiem psychického vývoje, se nám podařilo potvrdit poznatky mnoha našich kolegů, že období adolescence je i v českých zemích třeba chápat spíše jako období aktivní tvorby já.“

Podíl na mezinárodních výzkumech

Kromě výzkumné činnosti se pracovníci ústavu orientují zejména na univerzitní výuku. Někteří z nich se podílejí i na studijních programech zahraničních univerzit.

„S řadou kolegů z univerzitních pracovišť spolupracujeme například formou společných grantů, poskytujeme také expertní posudky a konzultace k výzkumům prováděným na psychologických pracovištích vysokých škol,“ říká Ivo Čermák. „Někteří pracovníci ústavu jsou zapojeni do řešení mezinárodních grantů, s kolegy ze zahraničí publikují odborné práce a přednášejí na univerzitách v různých zemích.“

Spolupráce s Českomoravskou psychologickou společností a zejména s Uníí psychologických asociací otevřela ústavu dveře k Evropskému sdružení psychologických profesních asociací v Bruselu (EFPPA). „Na úrovni Evropské unie jsou vyhlašovány takzvané rámcové výzkumné programy,“ říká Ivo Čermák. „Pokusíme se do nich zapojit, ale současně se nebudeme vyhýbat i jiným příležitostem, jak se uplatnit v mezinárodním měřítku. Naším cílem je postupně se více prosazovat i v zahraničním odborném tisku. Proto je nezbytné průběžně konfrontovat naše výzkumné záměry se světovými trendy.“ Jestli se to podaří, závisí především na finančních zdrojích určených pro výzkum a také na schopnosti a otevřenosti pracovníků ústavu zapojovat se do evropských a světových výzkumů. „Snažíme se proto získávat mladé a perspektivní pracovníky, i když jim toho kvůli ne příliš povzbudivým platovým podmínkám nemůžeme mnoho nabídnout. Rádi bychom je alespoň zapojili do mezinárodních výzkumů, protože to je nejlepší způsob ochrany proti stagnaci, která nám jinak hrozí. Je to ale obtížné,“ uzavírá Ivo Čermák.

Jakub Hučín

Někteří pracovníci ústavu jsou zapojeni do řešení mezinárodních grantů, s kolegy ze zahraničí publikují odborné práce a přednášejí na univerzitách v různých zemích.

Kontakt:

Psychologický ústav AV ČR
tel.: 05/416 36 111,
fax: 05/492 44 667
tel.: 02/222 20 098(9)
fax: 02/222 21 652
knihovna: 02/222 22 096
www.psu.iach.cz